

ДО ПИТАННЯ ПРО ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ ЗАКОХАНИХ

О.В. Ємельянова

У статті розглядаються типологічні особливості діалогічного дискурсу закоханих. Діалогічний дискурс закоханих є орієнтованим на взаємовідносини та характеризується наявністю емоційно-афектних компонентів.

В руслі сучасних антропоцентричних досліджень інтерес до мовної особистості як стрижневого об'єкта лінгвістичних досліджень неминуче переносить акценти з мовної системи на продукти комунікативної діяльності – дискурси.

На сьогоднішній день не викликає сумніву той факт, що формами дискурсу є діалог та монолог. Діалогічний дискурс розуміється науковцями як дискурс, що має структуру діалогу [1, 3], як спосіб (форма) міжособистісної мовленнєвої взаємодії [2, 65].

Мета даної статті полягає у дослідженні типологічних особливостей діалогічного дискурсу закоханих, який залишається на сьогоднішній день недостатньо вивченим, що й зумовлює актуальність нашої роботи.

Вчені вважають діалогічне мовлення первинним стосовно інших форм спілкування [3; 4 та інш.]. Воно має своїми витокami усно-розмовну сферу, якій притаманний принцип економії засобів мовленнєвого коду.

Як зазначає З.О. Гетьман, "діалогічний текст відповідає ситуації мовленнєвого контакту в умовах безпосереднього міжособистісного спілкування. Тим самим, мовленнєвий акт у діалогічному тексті передбачає двосторонню комунікацію. Послідовність мовленнєвих актів, що утворюють діалогічний текст, реалізує двосторонню спрямованість "ремінент – респондент", діалогічний текст набуває симетричності

внаслідок зміни ролей останніх. Симетрична зміна ролей комунікантів формує композиційний тип мовлення – діалогічне мовлення” [5, 327].

На думку Н.А. Коміної [6, 105-106] відмінними ознаками діалогу є:

а) неможливість існування поза актом комунікації, який передбачає наявність щонайменше одного мовця та одного слухача, спільного для них каналу зв'язку, володіння спільним кодом, що включає не лише знання граматики та лексики даної мови, але й правил вербально-символічної поведінки;

б) наявність безпосереднього міжособистісного спілкування під час спільної діяльності, зорієнтованої на вирішення конкретних практичних задач;

в) специфічна взаємодія мовця та слухача в конкретній мовленнєвій ситуації, що обумовлює реплікований характер спілкування з попереминою адресацією мовлення;

д) настанова комунікантів одночасно на сприйняття та породження мовлення;

е) орієнтація мовлення на попередні та передбачувані висловлення партнера по комунікації.

Саме постійна зміна комунікативних ролей, коли співрозмовники поперемино виконують функції мовця та адресата, віддзеркалює особливий характер діалогічного дискурсу.

До комунікативних характеристик діалогічного дискурсу науковці відносять спонтанність, слабку організованість, недостатність логічної зв'язаності, ситуативність, безпосередню адресованість, контактність та безпосередній вплив [7, 154].

Діалог за визначенням Н.І. Формановської [8, 158-159] являє собою складний мовленнєвий твір, що віддзеркалює комунікативну подію усного, контактного, безпосереднього спілкування, в якому партнери вербально (а також і невербально), шляхом зміни комунікативних ролей мовця та слухача у конкретній ситуації прагнуть до досягнення бажаних результатів за допомогою певних стратегій та тактик.

В залежності від орієнтації діалогічної взаємодії виокремлюють діалог, первинно спрямований на завдання, та діалог, спрямований на взаємовідносини між партнерами [9, 19].

Відповідно до мети даного дослідження ми зупинилися на аналізі характеру представленості мовленнєвого статусу адресата, що перебуває у стані закоханості. Кохання як глибинне, багатогранне почуття привертає увагу багатьох дослідників [10; 11; 12; 13; 14; 15; 16 та інші]. Кохання в етиці та філософії розуміється як такі відносини між людьми, коли одна людина розглядає Іншу як близьку, рідну, ототожнюючи з нею свої особисті інтереси та прагнення; відчуває потребу до єднання, зближення; добровільно фізично та духовно віддає себе Іншому та прагне взаємно володіти ним [17; 18].

Згідно з точкою зору Е.Фромма, кохання – це єднання за умов збереження особистої цілісності, індивідуальності [15]. В нашому розумінні кохання – пристрасний духовний, емоційний, сексуальний зв'язок між чоловіком та жінкою, що відбиває високий рівень поваги до цінностей партнера.

В аспекті типологічної представленості спілкування [8,14-21; 19, 3-35] мовленнєва взаємодія між закоханими належить до контактного, безпосереднього, усного, діалогічного, міжособистісного, неофіційного, неформального, відкритого, ініціативного, довготривалого спілкування.

Мовлення закоханих є віддзеркаленням нового, емоційно насиченого почуття кохання та характеризується певними особливостями. Як зазначає Е.Персон [16, 38], навіть найбалакучіший закоханий / закохана почувається недорікуватим, сором'язливим у присутності коханої жінки / чоловіка. Наприклад:

Побачивши кохану після довгої розлуки, чоловік майже не в змозі нічого сказати.

"Sandy?????" Danny finally said.

"Ehey, you got it! How's it hangin' stud?" she said to Danny in a husky voice that sent chills down his spine.

Danny was speechless.

"What'smatter? The great Danny Zuko got nothing to say now that a lady makes a move on him?"

"Uhhh, uhhhh," was all that Danny could manage to say (R. De Chistoforo).

Прагнення до єднання з коханим / коханою знаходить своє відбиття на вербальному рівні за допомогою:

а) особового займенника першої особи множини *we*, якому властиве прагматичне значення інклюзивності. Наприклад:

В силу певних обставин закохани не можуть одружитися.

"I do wish I could offer you marriage!" he exclaimed. "Here and now! Right out in the open."

"Well, Ted, we've had that out a thousand times, and you know I've said I understand and it's quite all right with me... But there is just one thing: what if we had a baby?"

"We won't! You don't mean that you're..."

"No, no. But what if we did?..." (C. Macinnes);

б) уживання оцінних та оказіональних звертань, за допомогою яких закохани прагнуть висловити своє ставлення один до одного. Наприклад:

Закоханий досить імпліцитно освідчується в коханні.

"...What I mean is that I think there's only one thing that could make me really happy, and if I got that I should be rich too, but it wouldn't matter being rich, you see, because, however rich I was, and I hadn't got what would make me happy, I shouldn't be happy, you see."

"My precious, that's rather obscure," said Margot, "but I think it may mean something rather sweet." He looked up at her, and her eyes met his unflatteringly. "If it does, I'm glad," she added.

"Margot, darling, beloved, please, will you marry me?" Paul was on his knees by her chair, his hands on hers (E. Waugh).

Символом унікальності саме їх кохання виступають:

а) пестливі прізвиська, які закохани дають один одному. Наприклад:

...Angus felt sleepy. Lucinda played with his chest hair, calling him Piggy-Poo, her pet name for him (E. Walker);

б) оказіоналізми, що є зрозумілими лише для закоханої пари. Наприклад:

Закохані разом з другом проводять вечір у нічному клубі.

When it was all over, we were comparatively quiet again. Eumor looked at us and suddenly said, out of the blue: "Love is a jewel above rubbies."

It was one of his better mispronouncements, and it made us both start laughing afresh.

"Are you fond of rubbies?" Jonathan asked me.

"Nothing I like better."

We both laughed again. Later, it became our word for lovemaking (N. Monsarrat).

Під час мовленнєвої взаємодії закохані досить часто звертаються до так званого "бебі-мовлення" (baby-talk), а також до його особливого різновиду – "материнського мовлення" (motherese), відмінними особливостями яких вважають високий тон, перебільшено уповільнений темп, особливий дитячий лексикон, велика кількість зменшено-пестливих форм, повторів, простих речень, питальних конструкцій, орієнтація на теперішній момент [20, 8]. Наприклад:

Чоловік приховує від коханої страшну таємницю.

"Barbara...?" Roger said her name tentatively. ... "Dear Barbara."

She put her hands to his face, it was wet. She forgot everything else, and wrapped her arms around him, cradling his head on her breasts.

He said, "I feel so sad."

"I love you," she said. "I love you more than anything else in –"

His mouth stopped her words...

She touched his face, gently, tentatively. "Tell me why you cry," she whispered.

"I am too old for you, Barbara. I have done too many things..." His words were slurred. She didn't understand them.

"Hush," she soothed him. "Hush. I am here" (K.Koen).

Спільні таємниці, що поділяють між собою закохані, виступають тим підґрунтям, на якому базуються їх особливі, незрозумілі для непосвячених, жарти. Наприклад:

Закохані жартують.

"What happens when you're jealous?"

"The same as when I'm not jealous.... I love you, Kate."

"It's mutual, like the insurance."

"Strong, like the box."

We had lots of silly jokes already (N. Monsarrat).

Цитування любовної поезії та пісень дає змогу закоханим витончено освідчуватися у своїх почуттях, а створення своєї власної пісні про кохання засвідчує повне духовне єднання закоханих. Наприклад:

За допомогою пісні, яку вони склали разом з коханою, Майкл нагадує їй про незабутні дні їх палкого кохання.

Michael (sings, softly): "Someday, when I'm awfully low... And the world is cold..."

She doesn't want to cry. So she puts all the strength she has into fighting it back.

Michael (sings): "I will feel a glow just thinking of you... And the way you look. Tonight."

He stops. Smiles that sweet, boyish smile.

Michael: "Dance card filled?"

Julianne: "I'll check. I have it on powerbook, these days." He holds up his arms. And she moves into them. He begins to dance with her, turning so slowly. And, yes, people are watching.

Michael (sings in her ear): "With each word, your tenderness grows, tearing my fears apart..."

She holds him closer. Bites her lip.

Michael (sings): "And that laugh that wrinkles your nose, touches my foolish heart" (R. Bass).

Як зазначає Е.Персон [16, 140], спостерігається частковий збіг між мовою кохання та мовою релігійного містицизму. Пор.: *I worship you. I want to serve you. You are my savior.* На думку дослідниці, закоханий, визнаючи власну слабкість та обмеженість, сподівається досягти значимості, сили та майбутньої мети саме через ототожнення себе з коханим / коханою.

Духовна єдність між закоханими уможливорює безпомилкову ідентифікацію імпліцитних змістів висловлень партнера. Так, спеціальні питання з боку закоханого / закоханої типу *"What are you thinking?"* імплікують прагнення впевнитися в тому, що всі думки, всі почуття Іншого належать саме йому / їй. Наприклад:

She stirred restlessly in his arms.

"What are you thinking?" Larry whispered.

"About how much I love you," Christine said (K. Alexander).

Експресиви типу *"I need you", "I need you so much", "I need you as I need breath in my body"* однозначно інтерпретуються адресатом-закоханим / закоханою як маніфестація кохання.

В аспекті вищезгаданого слід зазначити, що мовленнєва взаємодія між закоханими характеризується певними особливостями та являє собою яскравий приклад діалогічного дискурсу, орієнтованого на взаємовідносини, характерною рисою якого є наявність емоційно-афектних компонентів.

SUMMARY

The article focuses on typological peculiarities of the dialogue lovers' discourse. The dialogue lovers' discourse is relationship oriented and characterized by the presence of emotional-affective components.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Безуглая Л.Р. К вопросу об исследовательском корпусе в прагматингвистике // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н.Каразіна. – 2004. – № 635. – С. 3-7.
2. Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Сер. 6, Языкознание: РЖ РАН. ИНИОН Центр гуманитарных науч. информ. исслед. отд. Языкознания. М., 2003. – № 3. – 178 с.
3. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1979. – 421 с.
4. Недобух А.С. Вербальные сигналы мены коммуникативных ролей: Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Саратовский гос. ун-т им. Н.Г.Чернышевского. – Саратов, 1990. – 17 с.
5. Гетьман З.О. Поняття "інтеракції" в текстолінгвістиці // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київ. держ. лінгв. ун-ту. Сер. Філологія, педагогіка і психологія. – 2000. – Вип. 3А. – С. 325-329.
6. Комина Н.А. Прагматическая структура сложной реплики // Прагматика и семантика синтаксических единиц. – Калинин: Калинин. гос. ун-т. – 1984. – С. 103-110.
7. Красных В.В. "Свой" среди "чужих": миф или реальность?. – М.: ИТДГК "Гнозис", 2003. – 375 с.
8. Формановская Н.И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход. – М.: Рус. яз., 2002. – 216 с.
9. Яноушек Я. Некоторые социально-психологические вопросы проблемного диалога // Общая и прикладная лингвистика. – М.: АН СССР Ин-т языкознания. – 1973. – С. 15-27.
10. Бадашова Г.К. Серце, що кохає. – К.: Політвидав. України, 1988. – 108 с.
11. Ивин А.А. Многообразный мир любви // Философия любви. Ч 1. – М.: Политиздат. – 1990. – С. 380-509.

12. Несына С.В. Романтическая любовь в ранней юности как психологическое явление: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.13 / Тамбовский гос. ун-т им. Г.Р. Державина. – Тамбов, 2004. – 25 с.
13. Рюриков Ю.Б. Любовь: ее настоящее и будущее // Философия любви. Ч. 1. – М.: Политиздат. – 1990. – С. 268-330.
14. Рюриков Ю.Б. Мед и яд любви. – М.: Молодая гвардия, 1990. – 448 с.
15. Фромм Э. Искусство любить: исследование природы любви. – М.: Педагогика, 1990. – 160 с.
16. Person E. Dreams of Love and Fateful Encounters. The Power of Romantic Passion. – London: Penguin Books, 1989. – 384 p.
17. Словарь по этике / Под ред. А.А. Гусейнова и И.С. Кона. 6-е изд. – М.: Политиздат, 1989. – 447 с.
18. Философия любви. Ч.1. – М.: Политиздат, 1990. – 510 с.
19. Бацевич Ф.С. Основы коммуникативной лингвистики. – К.: Видавничий центр "Академія", 2004. – 344 с.
20. Тарасова Е.В. Синергетические тенденции в современной лингвистике // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – 2000. – № 500. – С. 3-9.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Alexander K. Friends and Enemies. – London: Futura Macdonald & Co., 1982. – 350 p.
2. Bass R. My Best Friend's Wedding. – 1997. – <http://www.awesomefilm.com/script/mybestfriendswedding.txt>.
3. Koen K. Through a Glass Darkly. – London: Guild Publishing, 1986. – 784 p.
4. Macinnes C. Mr. Love and Justice. – London: The New English Library Ltd., 1962. – 192 p.
5. Monsarrat N. The Pillow Fight. – London, Sydney and Toronto: White Lion Publishers Limited, 1977. – 348 p.
6. Ron De Christoforo. Grease. – London: Magnum Books, 1978. – 220 p.
7. Walker E. The Court. – London: Headline, 1990. – 602 p.
8. Waugh E. Prose. Memoirs. Essays. – Moscow: Progress Publishers, 1980. – 445 p.